

Чвeрткo Л. А.

к.е.н., доцент.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань

ОЦІНКА РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Транспорт, як об'єкт підвищеної небезпеки, несе ризик довіллю, і особливо життю та здоров'ю людей, а водночас сам досить часто і легко стає об'єктом ушкодження. Ймовірність стати учасником дорожньо-транспортної пригоди, чи втрати транспортного засобу у зв'язку з його викраденням, або іншими протиправними діями третіх осіб, об'єктивно зумовлює потребу розвитку транспортного страхування.

В Україні страхування транспортних засобів (КАСКО) як добровільне майнове страхування з'явилося ще в кінці 90-х років і на сьогоднішній день є одним з найбільш затребуваних сегментів страхового ринку України.

Особливої популярності цей вид страхового захисту набув завдяки бурхливому розвитку автокредитування. Оскільки автомобіль, що купується у кредит є заставним майном, то згідно із чинним законодавством заставник зобов'язаний його застрахувати. Цим пояснюється і переважання у страховому портфелі страховиків угод про страхування наземного транспорту (крім залізничного) зі страхувальниками-фізичними особами (у 2010 р. 75,5 %, а у 2011 р. 78,1 % загальної кількості договорів).

Найвищі темпи росту показників розвитку аналізованого виду страхування спостерігалися у 2005–2008 рр. (рис. 1). У 2008 р. зафіксовано найвищі їхні значення, зокрема, вітчизняними страховиками зібрано 4887,0 млн грн чистих страхових премій за вказаним видом страхування, та виплачено 2828,2 млн грн відшкодувань. Однак 2009 р. характеризувався різким зниженням показників страхових платежів (на 37,3%) та виплат (на 40,1%). Причиною такої ситуації стала світова фінансова криза 2008-2009 рр., що

призвела до нестабільності у банківській системі України та негативних наслідків і в інших сферах економіки. Майже миттєво скоротилися обсяги кредитування, що у свою чергу потягло за собою зниження споживчої спроможності громадян та зменшення обсягів страхування.

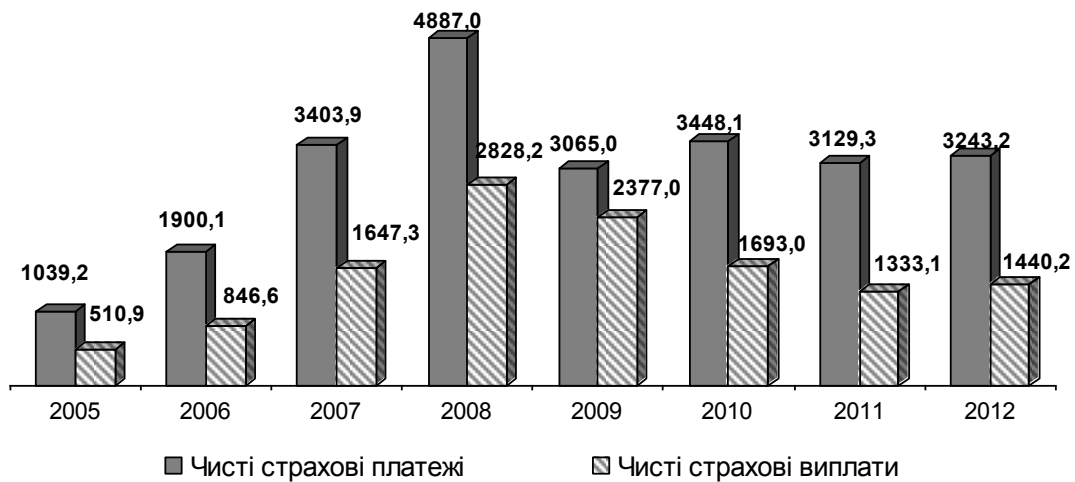

Рис. 1. Чисті страхові премії та виплати за договорами страхування наземного транспорту (крім залізничного) за 2005–2012 рр., млн грн

Слід зазначити, що фінансова криза загострила хронічні проблеми, пов'язані із недосконалістю законодавства зі страхування, непрозорим і дискримінуючим державним регулюванням, низькою інституційною здатністю регулятора.

У 2010 р. ситуація у цьому сегменті страхування покращилась – обсяг чистих страхових премій зріс на 12 %, виплат – на 40,4 %. Для виходу із кризового становища та з метою попередження можливості виникнення несприятливих та небажаних втрат деякі страховики з кінця 2008 року активно запроваджували розстрочення страхового платежу. Це дало можливість страховим компаніям зберегти клієнтів, які тимчасово втратили платоспроможність. Страхувальники, у свою чергу, отримували страховий захист за відносно доступними умовами, сплачуючи страховий платіж частинами.

Проте підсумки діяльності страховиків зі страхування наземного транспорту у 2011 р. знову показали суттєве зниження страхових надходжень

та виплат – відповідно на 17,6% та 43,9 %. І навіть деяке зростання зазначених показників у 2012 р.: обсяг чистих страхових платежів становив 3243,2 млн грн, що на 3,6% більше, ніж за 2011 р., обсяг чистих страхових виплат склав 1 440,2 млн грн, або на 8,03% більше проти попереднього року, не дозволили досягти результатів 2010 р. і, тим більше 2008 р. Зменшення надходжень відбулося в основному за рахунок зниження активності страхувальників-фізичних осіб у цьому сегменті страхового ринку.

Зауважимо, що незважаючи на зниження обсягу зібраних страхових премій за договорами авто-КАСКО, частка надходжень за цим видом страхових послуг у загальній структурі валових премій з автостраховання є найбільшою. Зокрема, у 2012 р. цей показник становив 56% (у 2011 р. – 58%).

У 2012 р., як і прогнозували експерти, відбулося незначне збільшення надходжень від страхувальників-фізичних осіб у цьому сегменті страхового ринку. Так, у 2012 р. від цієї категорії покупців страхування наземного транспорту надійшло 2345,9 млн. грн., що на 117,1 млн. грн. більше в порівнянні з відповідною датою 2011 р. і на 30,7 млн. більше, ніж в 2010 р. Основними причинами такого зростання є збільшення середньої вартості страхового поліса у розрахунку на один автомобіль, що пов'язане як з подорожчанням нових авто (в гривнях) так і з високим рівнем збитковості цього виду страхування. На зростання обсягів страхування, на думку фахівців, також вплинула реалізація відкладеного попиту на купівлю нових авто, у т. ч. через стимулювання попиту дилерами шляхом розвитку нових програм продажу (лізингу, розстрочки).

Проте рівень проникнення автостраховання, а саме частка страхування авто-КАСКО у ВВП, знизився із 45 % у 2008 р. до 25 % у 2012 р.

Страхування автотранспорту вважається одним з найризикованіших у страховому бізнесі. Лише у 2010 р рішення про здійснення страхових виплат по страхуванню наземного транспорту (крім залізничного) прийнято за майже 40% договорів, укладених протягом цього періоду.

У 2012 році на ринку страхування наземного транспорту, як і на ринку страхових послуг в цілому, мала місце тенденція щодо подальшого зниження рівня страхових виплат. Так, рівень чистих страхових виплат із страхування КАСКО станом на 31.12.2012 р. склав 41,2%, що на 1,4 в. п. менше показника попереднього року. Це значення є найнижчим за останні вісім років. Однак, серед видів страхування, де переважна більшість страхувальників є фізичними особами, таке значення є порівняно високим.

Незважаючи на деякі позитивні тенденції, інституційні та функціональні характеристики вітчизняного ринку транспортного страхування у цілому не відповідають реальним потребам держави та світовим стандартам. Основними факторами, які гальмують розвиток страхування транспортних ризиків, є стан економіки в державі, недостатній рівень страхової культури та матеріальне зубожіння населення.

Проблемами, що впливають на зменшення попиту на послуги автострахування з боку потенційних страхувальників є: невпевненість у якісному страховому продукті, адекватних страхових тарифах та захисті держави від недобросовісних страховиків; отримання страховиками надприбутку, шляхом нехтування інтересами страхувальників, затягування страховиками у виплаті страхових відшкодувань, що може тривати від трьох місяців до півтора року або відмови у виплаті з огляду на порушення умов договору, про які клієнт вперше дізнається уже після настання випадку; заниження суми страхових виплат через експертів-оцінювачів, які нараховують «потрібний» знос на авто, або ж надмірно здешевлюють вартість необхідного ремонту.

Фактором впливу на зменшення обсягів страхування наземного транспорту (крім залізничного) є продовження старіння автопарку (зменшення частки авто до 5 років у зв'язку зі «старінням» та зменшенням продажу нових авто, в т.ч. в кредит, у зв'язку з подорожчанням вартості кредитів).

Негативною особливістю ринку автострахування стало зростання кількості випадків страхового шахрайства. Все частіше фальсифікують ДТП,

викрадення автомобілів, які були придбані у кредит, замовчують важливу інформацію, яка має значення для страховика при прийнятті рішення про виплату. Частішають випадки намагання застрахувати за договорами авто-КАСКО вже пошкоджений автомобіль. Страховики спрямовують зусилля своїх служб безпеки на те, щоб досконало вивчати ті випадки, які потрапляють під підозри.

Аналіз тенденцій розвитку транспортного страхування в Україні доводить необхідність створення ефективних методів державного регулювання ринку транспортного страхування, удосконалення його нормативно-правового забезпечення.

Для успішного розвитку транспортного страхування в Україні необхідно: виробити єдині стандарти проведення КАСКО, активізувати роботи щодо залучення нових страхувальників, використовуючи нові сучасні канали збуту; переглянути підходи до врегулювання збитків для усунення негативного ставлення до страхування транспортних ризиків; унеможливити прояви демпінгу на страховому ринку.

Таким чином, страхування транспортних засобів неповною мірою реалізує свій потенціал. Це є передумовою активного пошуку страховиками ще неосвоєних ринкових ніш та вимагає від них удосконалення страхових послуг, розробки та впровадження нових страхових продуктів, надання високого сервісу.

Література

1. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>
2. Страховой рынок Украины в 2012 году. Вызовы 2013 — Презентация журнала Insurance TOP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/news/13/03/29/29071>